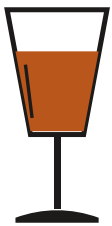
WARIES MISDAADREEKS · Nº 309

Looizuur in Waalwijk

De zaak van de vergiftigde schoenmaker

Een krantenarchief van een cold case · 1958-2026
Misdaadpuzzel voor volwassenen

Uitgeverij Waries

Inhoud

Vooraf

Bij dit archief 4
Hoe u dit archief leest 6
Woorden uit leer en lood 7
Wie is wie in de knipsels 8
Inventaris van de herbouwde map 10

Het archief

Deel 1 · 1958 · Een jubileum en een begrafenis 12
Deel 2 · 1959-1971 · Het stof daalt neer 29
Deel 3 · 1978 · De map die niet terugkwam 37
Deel 4 · 1984-2001 · Leer in het museum, namen in de krant 44
Deel 5 · 2001-2019 · Vijftig jaar later 51
Deel 6 · 2026 · Wat ik vond 59

Aan het werk

Aan de lezer: de vragen 67
Samen spelen 68
Werkbladen 69
Antwoordformulier 75
Hints in drie niveaus 77
Verzegeld: de oplossing 80
Nawoord 88

Vooraf · Bij dit archief

Bij dit archief

Noor Bastiaansen, vrijwilliger van de Stichting Archief Langstraatse Koerier, oktober 2026

Op een vrijdagmiddag in april van dit jaar trok ik in ons depot een grijze hangmap uit een la. Op de tab stond, in de nette blokletters van een archivaris die al lang dood is: 58/112 VERMUELEN, L. (JUBILEUM / OVERLIJDEN). De map was leeg. Niet half leeg, niet uitgedund: leeg. Er zat alleen een geel kaartje in, waarop iemand had genoteerd wie de map wanneer had geleend. De laatste regel was van 14 maart 1978. Daarachter stond geen datum van terugkomst.

De Langstraatse Koerier verscheen van 1921 tot 2019, op dinsdag en vrijdag, en was bijna honderd jaar lang de krant waarin Waalwijk, Besoijen, Sprang-Capelle en de rest van de Langstraat elkaar dood, getrouwd, geslaagd en veroordeeld zagen. Toen de laatste papieren editie van de pers rolde, nam onze stichting het archief over: de ingebonden jaargangen in groen linnen, ruim vierduizend hangmappen van de redactie, een zolder vol fotodozen en een stapel boeken waarvan niemand meer wist waarvoor ze dienden. In de ingebonden jaargangen staat wat de krant heeft gedrukt. In de hangmappen zat wat de krant wist en niet drukte: aantekeningen, brieven, foto's die niet geplaatst werden, doorslagen van gesprekken. Die mappen zijn het geheugen achter het geheugen.

Map 58/112 gaat over Lambert Vermuelen, schoenfabrikant, looier, eigenaar van een van de laatste runlooierijen aan de haven, die in de nacht na zijn eigen jubileumdiner in november 1958 stierf aan een vergif. De krant schreef toen het woord dat de hele Langstraat zich zou herinneren: looizuur. De zaak werd nooit opgelost.

Ik ben geen rechercheur en geen journalist. Ik ben iemand die dingen terugzet waar ze horen. Maar een lege map is een vraag, en ik heb het afgelopen half jaar geprobeerd die map opnieuw te vullen. Uit de ingebonden jaargangen haalde ik alles wat de Koerier over de zaak drukte. De kleindochter van de weduwe stuurde mij vanuit Canada het plakboek dat haar oma bijhield. Een oud-verslaggeefster vond een concept terug dat nooit in de krant

Vooraf · Hoe u dit archief leest

Hoe u dit archief leest

Dit is een puzzelboek, geen roman. U krijgt geen verteller die u door de zaak loodst, maar een archief: krantenknipsels, advertenties, familieberichten, een programmakaart, een typoscript, een uitleenkaart, een kasboek en meer. Samen bevatten ze alles wat u nodig hebt om de zaak op te lossen. Niets wat de oplossing nodig heeft, staat alleen in de oplossing.

De volgorde. De stukken staan op datum, van oktober 1958 tot oktober 2026. Boven elk stuk staat in blauwe kleine kapitalen de bron: krant, dag, datum en pagina, of waar het stuk vandaan komt. Mijn eigen toelichtingen staan in blauw met een streep in de kantlijn. Ik vat niets samen en trek geen conclusies; ik vertel alleen waar iets vandaan komt.

De vragen. Achter in het boek, vanaf p. 67, staan de vragen die u moet beantwoorden. U kunt ze eerst lezen, zodat u weet waar u op let, of pas na het archief, als u liever onbevangen begint. Daarna volgen werkbladen voor een tijdlijn en een overzicht van de mensen, en een antwoordformulier. Kopieer ze gerust.

Hints. Loopt u vast, dan vindt u per vraag drie niveaus van hints. Ze staan op hun kop, zodat u niet per ongeluk te veel ziet. Niveau 1 wijst een richting, niveau 2 noemt de stukken, niveau 3 geeft bijna het antwoord.

De oplossing zit achter een verzegelde pagina. Open die pas als uw antwoordformulier is ingevuld. De oplossing verwijst met paginanummers naar elk bewijsstuk, zodat u kunt nagaan wat u over het hoofd zag.

Speelduur. Reken op twee tot vier uur. U kunt het alleen doen, met een potlood en een kop koffie, of samen: lees de stukken om beurten voor en leg uw tijdlijnen naast elkaar. Let op tijden, op wie waar stond, en op wat mensen over zichzelf zeggen. In 1958 logen er meer mensen dan er schuldig waren.

Vooraf · Woorden uit leer en lood

Woorden uit leer en lood

Een paar woorden uit de looierij en de krantenwereld van toen, voor wie ze niet meer kent.

Run, runlooien	Looien met gemalen eikenschors (run). De huiden liggen maanden in kuipen met steeds sterker looisap.
Looizuur, tannine	De looistof uit schors, die van een huid leer maakt. Komt ook voor in thee en rode wijn.
Chroomlooien	Looien met chroomzouten in een draaiende trommel; veel sneller dan runlooien. Vanaf de jaren vijftig gebruikte men vooral kant-en-klaar chroomlooizout.
Bichromaat	Een oranje chroomzout, onder meer gebruikt in het oude tweebadsproces van de chroomlooiers en in de fotografie en grafische industrie.
Ontharen	Het verwijderen van haar van de huid, in de Langstraat meestal in kuipen met kalk.
Chemigrafie	De afdeling van een drukkerij waar foto's in zinken drukplaten (clichés) werden omgezet.
Cliché	Een metalen plaat met een foto of tekening in reliëf, waarmee in de pers werd gedrukt.
Kopij	De tekst die een verslaggever inlevert of telefonisch doorgeeft, voordat die gezet wordt.
Nachtredactie	De redacteur die 's avonds en 's nachts de laatste kopij aanneemt en de krant 'dichtmaakt'.
Ingebonden jaargang	Alle nummers van één jaar, in een band bijeengebonden; zo bewaarde een krant haar eigen nummers.
Hangmap	Map in een la van het redactie-archief, met materiaal over één onderwerp dat niet (allemaal) gedrukt is.
Plakboek	Een album waarin iemand knipsels uit de krant plakte.
Middenformaat	Rolfilm met vierkante opnamen van zes bij zes centimeter, twaalf per rolletje; gangbaar bij persfotografen in de jaren vijftig.

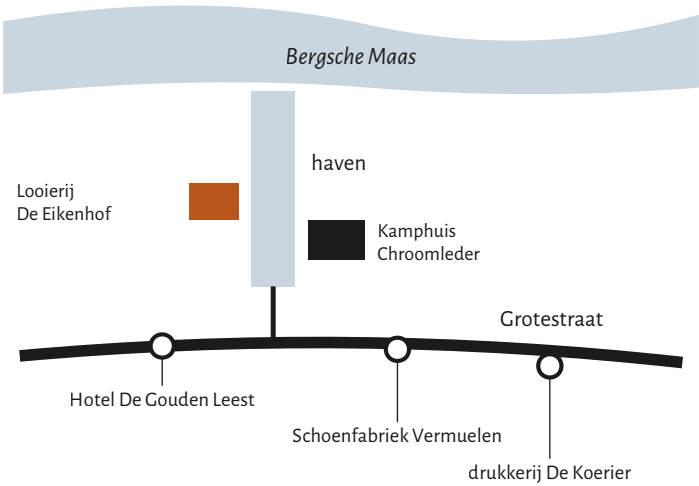
Vooraf · Wie is wie

Wie is wie in de knipsels

Alleen wat in de krant over hen stond of wat uit de stukken blijkt; geen oordeel. De jaartallen heb ik uit familieberichten en het bevolkingsregister.

Lambert Vermuelen	(1903-1958) schoenfabrikant aan de Grotestraat, eigenaar van Looierij De Eikenhof aan de haven.
Jo Vermuelen-Pijnenburg	(1906-1993) zijn vrouw. Hield het plakboek bij waaruit veel knipsels komen.
Gerard Vermuelen	(geb. 1929) hun enige zoon, werkzaam in het bedrijf. Vertrok in 1960 naar Canada.
Broos Kamphuis	(1910-1989) voluit Ambrosius, tekende als A. Kamphuis; directeur van Kamphuis Chroomleder N.V., aan de andere kant van de haven.
Cees Brokx	(geb. 1909) boekhouder van Schoenfabriek Vermuelen sinds 1938.
Toon van Bavel	(1915-2001) voluit Antonius, in de krant A. van Bavel; bedrijfsleider van De Eikenhof sinds 1954.
Jacques Mertens	(1924-2011) verslaggever van De Langstraatse Koerier, later hoofdredacteur. Tekende zijn stukken met J.M.
Bert Smulders	(1931-1998) fotograaf en chemigraaf van De Langstraatse Koerier.
Rinus Hoogendoorn	(geb. 1936) ober in Hotel-Restaurant De Gouden Leest.
Riek Ploegmakers	hotelhoudster van De Gouden Leest.
W. Daamen	inspecteur van politie, leidde in 1958 het onderzoek.
Ria van Gils	(geb. 1953) verslaggeefster van de Koerier van 1976 tot 1981.
Daan Verschuren	verslaggever van de Koerier, schreef in 2008 over de zaak.
Noor Bastiaansen	vrijwilliger van de stichting, stelde dit archief samen.

Het decor

schematisch, niet op schaal

Waalwijk ligt aan de noordrand van de Langstraat, de oude reeks dorpen tussen de Brabantse zandgronden en de rivier. Rond 1958 telde de Langstraat nog tientallen schoenfabrieken en een flink aantal looierijen. De oude runlooierijen looiden met gemalen eikenschors; de nieuwere chroomlooierijen met chroomzouten. Beide soorten lagen bij voorkeur aan het water.

Waar de stukken vandaan komen. De ingebonden jaargangen van De Langstraatse Koerier, 1958-2019, in het depot van de stichting; het plakboek van Jo Vermuelen, uitgeleend door Lotte Vermuelen; het typoscript, de memo en een kopie van een nachtwakersrapport uit het bezit van Ria van Gils; de kopijboeken van de nachtredactie, gevonden op de zolder van het oude pershuis; de inhoud van map 58/112, teruggevonden bij Els Mertens; het huishoudboek van Jo Vermuelen, eveneens van Lotte Vermuelen. Gesprekken voerde ik met Ria van Gils, Els Mertens en, per brief, Lotte Vermuelen. Alle andere citaten komen uit de stukken zelf.

DLK · vrijdag 10 oktober 1958 · p. 3 · Ingezonden

De Langstraatse Koerier

NIEUWSBLAD VOOR DE LANGSTRAAT · DINSDAG EN VRIJDAG

Wat drijft er in onze haven?

INGEZONDEN STUKKEN

Mijnheer de redacteur,

Wie deze weken langs de haven wandelt, ziet iets wat mijn vader, die in 1908 aan de Grotestraat zijn eerste leest op de bank zette, nooit gezien heeft. Bij de lozingspijp aan de oostkant kleurt het water groenig en blauwig, en zondagmorgen lagen er een stuk of twintig dode voorns met de buik naar boven tegen de kade. Mijn kleinkinderen zouden daar willen vissen, als ik ze had.

Ik noem geen namen, want ik ben geen verklikker. Maar iedereen in de Langstraat weet welke bedrijven aan die kant van de haven lozen, en wat zij in hun kuipen doen.

Onze looierij De Eikenhof aan de westkant werkt nog zoals ze in 1921 werkte, toen mijn vader haar kocht: met eikenschors, water en geduld. Een huid ligt bij ons maanden in de kuipen. Dat is duur en langzaam, en men lacht er tegenwoordig om. Men zegt: chroom is sneller, chroom is moderner, chroom is de toekomst. Het zal. Maar wat er uit onze kuipen komt, is bruin als thee, en daar is nog nooit een vis aan doodgegaan.

Ik vraag het gemeentebestuur niet om een verbod. Ik vraag mijn collega's om fatsoen. Een looier die zijn afval in het gemeenschappelijke water laat lopen, looit niet alleen huiden maar ook zijn eigen naam.

Hoogachtend,

L. Vermuelen, Grotestraat, Waalwijk

(Wij geven gaarne gelegenheid tot weerwoord. Red.)

DLK · dinsdag 14 oktober 1958 · p. 3 · Ingezonden

Ons water is schoner dan zijn praatjes

INGEZONDEN STUKKEN

Mijnheer de redacteur,

De heer Vermuelen noemt geen namen, maar er is maar één chroomlooierij aan de oost-